

staande dikwijls groote rekeningcourant omzetten, veel incassowissels enz., door de Belgische banken niet als interessante relaties worden beschouwd.

Het gevolg van deze politiek is, dat de Belgische banken in meerdere mate dan de onze moeten omzien naar min of meer kunstmatige hulpmiddelen om liquide te blijven. Waar dus onze banken in credietovereenkomsten wel dikwijls bepalen, dat de credietnemers op verzoek van de bank promessen zullen moeten afgeven voor de door hen ter leen ontvangen gelden, doch van deze bepaling slechts zeer zelden gebruik maken, zullen de Belgische banken door de veel grootere vastlegging van hun gelden een dergelijk hulpmiddel veel meer noodig hebben om een voldoende liquiditeit te bewaren en daarom hun cliënten verplichten, betalingen aan hun leveranciers op de bovenomschreven wijze te verrichten. Immers deze oogenschijnlijk normale handelswissels zullen zij zoonodig kunnen verdisconteren en zich zoodoende liquide middelen kunnen verschaffen.

Het groote bezwaar van deze methode is echter, dat waar bij een credietpromesse de credietverleende bank zelf verlies zal lijden, wanneer de zaken van haar client verkeerd gaan, zij bij de hierboven besproken financieringswijze dit verlies zal kunnen afwentelen op den niets kwaads vermoedenden leverancier, die feitelijk de bedoeling heeft gehad om contant te verkoopen. Dit bezwaar klemt temeer, wanneer in aanmerking wordt genomen dat, zooals reeds hierboven vermeld, de credietverleende bank veelal een overheerschende positie inneemt in het beheer van de onderneming en dus feitelijk grootendeels zelf de schuld zal zijn van het aan de overige crediteuren berokkende verlies. Bovendien kan deze financieringswijze de banken er gemakkelijk toe verleiden, om aan de ondernemingen veel te groote credieten te verlenen, aangezien zij deze credieten niet alleen kunnen verstrekken met behulp van geld van anderen, maar eveneens voor risico van anderen. Weliswaar zullen deze banken uit hoofde van hun groote aandeelenbezit en de in vaste activa der ondernemingen vastgelegde credieten meestal wel voldoende voorzichtigheid betrachten en een diepgaande controle op het beheer uitoefenen, maar in tijden van groote depressie als thans, waarbij omstandigheden van buitenaf op het ondernemingsleven zulke groote invloeden uitoefenen, zullen zij op een bepaald oogenblik voor de keus kunnen komen om of nog meer geld in de onderneming te steken met een kleine kans deze daardoor te redden, of de onderneming tot liquidatie te dwingen en dus groote verliezen te lijden. Kan dan het benooidigde nieuwe geld worden verkregen van derden, terwijl tevens het risico op anderen kan worden afgewenteld, dan zal de betreffende bank wellicht vlugger tot verdere credietverleening kunnen besluiten, dan wanneer zij dat geheel uit eigen middelen en voor eigen risico zou moeten doen.

J. F. VAN DER LAAN

UIT HET BUITENLAND

Red.: W. BEIJDERWELLEN, J. E. ERDMAN,

CH. HAGEMAN en A. M. VAN RIETSCHOTEN

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

Burgerrechtelijke aansprakelijkheid

Gerechtelijke beslissingen ten aanzien van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van den accountant komen niet zoo heel veel voor. De uitspraken, die er zijn, hebben daardoor een zeker recht op belangstelling. Meer nog, wanneer de uitspraak verwondering wekt en geacht moet worden in flagranten strijd te komen met de principes van het accountantsberoep. Dit geeft

mij aanleiding het onderstaande aan te halen uit de in Amerika gevallen beslissing in de zaak Ultramares Corporation versus Touche, Niven & Co., C. A. New York. De eischeres vroeg schadevergoeding van de accountants ten bedrage van haar verlies uit hoofde van de leening, die zij verstrekt had aan Stern & Co., Inc. Deze leening was door haar gegeven op grond van een door de accountants zonder voorbehoud geteekende balans van Stern & Co. Inc., welke balans achteraf frauduleus is gebleken. De aansprakelijkheid van de accountants werd in de eerste plaats geëischt op grond van hunne onachtzaamheid. Dat de accountants zich inderdaad aan onachtzaamheid hadden schuldig gemaakt, kon worden bewezen. Toen de accountants hun werkzaamheden begonnen, was het grootboek van Stern & Co. Inc. achter van April tot December 1923. Door een hunner bedienden hebben de accountants het grootboek laten bijwerken. Toen dit werk gereed was, wees de rekening Debiteuren een saldo van \$ 644.758,17 aan. Hieraan werd door den boekhouder van Stern & Co. Inc. een frauduleuze post van \$ 706.843.07 toegevoegd, alsof deze vorderingen uit de transacties van de laatste maand zouden zijn ontstaan. De accountantsbediende nam bij het opnemen van het saldo Debiteuren dezen post mede op, veronderstellende, dat hij slechts het bijwerken van het grootboek tot taak had en controle alsnog daarna zou plaats hebben. Een latere controle werd echter noch door de accountants zelf, noch door hun bediende uitgevoerd. Wanneer dat wel gebeurd was, zou gebleken zijn, dat de genoemde, frauduleuze post noch in het journaal, noch in het verkoopboek voorkwam. Het blijkt niet, dat er een Verlies- en Winstrekening tot 31 December 1923 is opgemaakt, althans, dat daarvan eenig gebruik werd gemaakt. Vergelijking van de brutowinst met in- of verkoop had de fraude in het debiteurencijfer aan het licht moeten brengen.

Dat de accountants verantwoordelijk zijn voor de eventuele onachtzaamheid van hunne bedienden is aan geen twijfel onderhevig. De accountants werden dus onachtzaam bevonden.

Desondanks kon aan eischeres geen recht tot schadevergoeding worden toegewezen, omdat tusschen haar en de accountants geen contractuele verhouding bestond. De accountants hadden hun opdracht niet van eischeres om de balans van Stern & Co. Inc. te controleren, doch van Stern & Co. Inc. zelf. Tegenover Stern & Co. Inc. hadden de accountants zich dus hoogstens te verantwoorden. Stern & Co. Inc. hadden geen gronden om de accountants aansprakelijk te stellen; schade was door hen niet geleden en anderen verantwoordelijk trachten te stellen voor de fraude van hun eigen bediende, was in elk geval uitgesloten.

Dergelijke uitspraken, toegegeven, dat zij wel zullen steunen op een juiste interpretatie van de wetten van het land, zijn schadelijk voor ons beroep. Schade-actie door derden belanghebbenden moet tegenover een accountant mogelijk zijn, tenzij men den voorkeur geeft aan strafbepalingen, die op den deskundige, die zijn werk niet naar behooren heeft verricht, moeten worden toegepast, wanneer van grove onachtzaamheid of nalatigheid blijkt. En zulks ten bate van het accountantsberoep.

In het bovengenoemde proces werd subsidair gesteld, dat de accountants oneerlijk waren geweest (guilty of fraud). Een schade-actie op dien grond behoeft n.l. geen contractuele verhouding tusschen partijen als basis. Volgens den rechter kan onachtzaamheid zoo'n omvang aannemen, dat van oneerlijkheid moet worden gesproken, n.l. dan, wanneer de accountants zelf niet waarlijk van de overtuiging konden zijn geweest, dat de door hen verrichte werkzaamheden tot de voor hun verklaring benooidigde zekerheid kon voeren. Uitspraak is over deze kwestie niet gedaan, omdat partijen het geschil op dat moment buitengerechtelijk beëindigd hebben.

Of een veroordeeling op grond van oneerlijkheid in dit geval

zou zijn gevolgd, is natuurlijk niet te zeggen. Maar de kans daarop wordt wel vrij gering, omdat de accountant, die zich zou beroepen op misverstand tusschen hem en zijn bediende terzake van den omvang der te verrichten werkzaamheden, wel nooit op oneerlijkheid veroordeeld zou kunnen worden.

(*The Accountants' Magazine, November 1931*)

Is contrôle-plicht in de Vereenigde Staten van Amerika op komst?

Den 18en Januari 1932 is er een vergadering van de New York Society of C.P.A. geweest, waar als onderwerp ter sprake is gebracht: „Verkiezing of benoeming van accountants van N.V.” De voorzitter deelde mede, dat dit onderwerp ter discussie in de vergadering werd gebracht, omdat waarschijnlijk in de eerstvolgende zittingsperiode een wetsvoorstel voor den staat New-York zal worden ingediend, regelende de benoeming van accountants ter bescherming van beleggers. Waarschijnlijk zou de verplichting tot het aanstellen van een accountant niet alle N.V. omvatten, doch wel alle N.V. met een kapitaal boven een zeker minimum en alle N.V., waarvan aandelen of obligaties in handen van het publiek zijn.

Ten aanzien van de benoeming kwam de vergadering tot de volgende conclusies:

1. Benoeming door de Directie komt niet in aanmerking.
2. Benoeming door de Algemeene Vergadering van Aandeelhouders is theoretisch het meest gewenscht, doch levert praktische bezwaren op.
3. Benoeming door Commissarissen is theoretisch aanvaardbaar, omdat Commissarissen mandatarissen van Aandeelhouders zijn. Deze benoeming heeft praktische voordeelen boven benoeming door Aandeelhouders.

(*The American Accountant Februari 1932*)
v. R.

Eenige opmerkingen omtrent gepubliceerde Jaarrekeningen

Onder dit opschrift verscheen in het nummer van 13 Febr. 1932 van *The Accountant* een artikel van Lord *Plender*, waaraan het volgende ontleend is. Hij stelde zich de 4 volgende vragen:

- a. Zou het praktisch mogelijk of wenschelijk zijn, nieuwe wettelijke bepalingen omtrent gepubliceerde Balansen vast te stellen?
- b. Bestaat er bij het belegend publiek voldoende erkenning omtrent de beperkte waarde, die men aan een Balans mag stellen?
- c. Zijn de inlichtingen, die aandeelhouders door middel van de gepubliceerde Balans ontvangen over het algemeen voldoende te achten?
- d. Kan de methode om aandeelhouders nog op andere wijze in te lichten uitgebreid worden en zoo ja op welke wijze?

Op de eerste vraag luidde zijn antwoord ontkennend, echter met één uitzondering. Deze uitzondering betrof de deelneming in dochtermaatschappijen. De holding companies kunnen volgens de wettelijke bepalingen volstaan met in de Balans op te nemen: Shares in subsidiary company at cost. Door dezen post blijven aandeelhouders verstoken van belangrijke gegevens. Men kan niet beoordeelen, hoeveel winsten of verliezen in dit bedrag zijn begrepen. Waar deze vorm van deelneming veelvuldig voorkomt, was het naar zijn meening tijd om grootere openbaarheid te dien aanzien wettelijk voor te schrijven. Overigens was hij van meening, dat de voorschriften van den wetgever, wat vorm en inhoud van de te publiceren Jaarrekening betreft, zoo elastisch mogelijk moeten zijn.

Ook de tweede vraag dacht hij ontkennend te moeten beant-

woorden. Volgens hem wordt er te veel gewicht aan de balanscijfers gehecht, terwijl de Balans toch menigen post bevat, die geheel op schattingen berust. Hij noemde hierbij de vastgestelde middelen, de mogelijk wisselende waarde van de goodwill, voorts het verschil in koopkracht van het £ sterling. Hij nam hierbij als voorbeeld drie fabrieken van precies dezelfde capaciteit; de eerste gebouwd in 1913 met een kostprijs van £ 10.000, de tweede in 1920 met een kostprijs van £ 25.000 en de derde in 1928 met een kostprijs van £ 18.000. Indien de afschrijvingen zoo zijn berekend, dat de balanswaarde nihil is ten tijde, dat deze fabrieken geen waarde voor de onderneming meer hebben, is alles in orde. (Hiermede is Prof. Dr. F. Schmidt het niet eens!) Een voorzichtige Directie zou op de fabriek van 1928 extra hebben kunnen afschrijven, zij zou echter daartoe niet verplicht zijn. Een bijbeschrijving der boekwaarde van de fabriek van 1913 op grond, dat de bouwkosten nu hooger zouden zijn, zou waarschijnlijk eritiek uitgelokt hebben. Dit voorbeeld laat zien, dat de invloed van het tijdstip van koop van de onroerende goederen, zeker niet gering is. Uit het voorgaande blijkt, dat er geen betrekking behoort te bestaan tusschen de balanswaarde, de liquidatiewaarde en de beurswaarde, welke laatste hoofdzakelijk wordt bepaald door de uitgekeerde en de verwachte dividenden, doch ook door den algemeenen financieelen toestand.

De derde vraag werd bevestigend beantwoord, hoewel zich gevallen voordeden, waar critiek alleszins gerechtvaardigd was. Als voorbeeld van onvoldoende verslaglegging noemde hij de samenvoeging op de Balans van: Land, buildings and plant at cost, less depreciation. Deze samenvoeging is wettelijk geoorloofd, doch beter is een splitsing in: Land and buildings en Plant, waarbij de totale afschrijving en de afschrijving van het betreffende jaar afzonderlijk vermeld dienen te worden. Ook de samenvoeging van vorderingen op korten en langen termijn, welke laatste wellicht moeilijk te realiseeren zijn is met recht te becritiseeren. Daartegenover kan een aandeelhouder zich niet op eenzelfde standpunt stellen als een stille vennoot. In een al te groote publiciteit zag Lord *Plender* bezwaren met het oog op de concurrentie.

Als bronnen van nadere inlichtingen aan aandeelhouders noemde hij:

Verlies en Winstrekening.

Jaarverslag.

Rede van den voorzitter op de Algemeene Vergadering.

De Verlies en Winstrekening kan door vergelijking met vorige jaren den aandeelhouder een tamelijk juiste aanwijzing omtrent de werkelijke waarde van de onderneming geven. Een algemeene vorm van publicatie is niet voorgeschreven en ook niet toe te passen. Toch kunnen bij de samenstelling der Verlies en Winstrekening zekere algemeene principes gevolgd worden om een jaarlijkse vergelijking van de bedrijfswinst met vroegere resultaten mogelijk te maken, terwijl bijzondere posten afzonderlijk vermeld behooren te worden. Hij wijst hierbij op het feit, dat in de U.S.A. en Canada veel meer inlichtingen worden gegeven dan in Engeland, blijkbaar toch zonder nadeel voor de ondernemingen. Directeuren moeten de wettelijke voorschriften niet als eenige leidraad beschouwen. In vele gevallen zullen beheerders in het belang van aandeelhouders veel verder moeten gaan.

Het Jaarverslag, dat bij de wijziging van de Companies Act de Jaarrekening moet vergezellen, geeft al heel weinig nieuws omtrent de positie of de vooruitzichten van de onderneming. In vele gevallen geeft de rede van den voorzitter op de Alg. Vergadering belangrijke gegevens, doch hier profiteeren alleen de aanwezigen van (althans eerder). Het ware beter deze rede te voegen bij het Jaarverslag.

Aan het slot van zijn lezing gaf Lord *Plender* nog zijn meening te kennen over stille reserves. Naar zijn meening zou het bestuur gerechtigd zijn in het belang van de onderneming en de aandeelhouders zelf om stille reserves te maken. De reserve tegen mogelijke verliezen is veelal begrepen in het Crediteurenbedrag op de Balans. Een duidelijke omschrijving zou dit feit moeten aantoonen bijv. Creditors including provision for contingencies. Het bedrag, dat aangewend wordt, zou echter in de Verlies- en Winstrekening moeten worden vermeld.

Ch. H.

BOEKBEORDEELING

Grondslagen der Accountancy door Dr. L. H. Belle.

La Critique est aisée, mais l'art est difficile.

Bovenstaand gezegde is zoowel van toepassing op hetgeen onderstaand volgt als op den inhoud van deze dissertatie. Niet dat de schrijver zich alleen beperkt zou hebben tot een critische analyse van wat door hem genoemd wordt: de Amsterdamsche School, nader geëtiketteerd als „de Dogmatisch-Ethische Riechting”. Neen, hijzelf geeft daartegenover de grondslagen van een nieuwe theoretische opvatting onder het vaderschap van Prof. *Volmer* (pag. 19), verder door hem aangeduid als de Rotterdamsche School, of wel Economisch-Rationeele Riechting.

Taak nu van deze boekbespreking zal zijn na te gaan of en in hoeverre de schrijver er in geslaagd is de superioriteit aan te toonen van de door hem gepousseerde grondslagen boven de „Dogma's” van de Amsterdamsche School.

Alvorens daar dieper op in te gaan kan ik niet nalaten er op te wijzen, dat de onderscheiding Amsterdamsche tegenover Rotterdamsche School, welke nu voor het eerst zoo publiek gesteld is, niet door de Amsterdammers in het leven is geroepen. Wat de geografische scheiding betreft, zal den Haag daarbij een driehoeksplaats innemen, een soort middenpositie, of dient dit te worden beschouwd als geannexeerd bij Rotterdam? Mij zijn meerdere Rotterdammers en Hagenaars bekend, afgestudeerden en bijna het einddoel bereikt hebbenden, die, wat hun grondslagen der contrôleleer betreft, eerder recht hebben tot de Amsterdamsche te worden gerekend, dan menige Amsterdamer zelf.

Bij de in dit Maandblad plaats gehad hebbende discussie, naar aanleiding van het rekest van het Bestuur der Vereeniging van Academisch gevormde Accountants, werd van die zijde min of meer en *dédain* gesproken van de particuliere niet-Hoogeschool opleiding, — die n.b. voornamelijk door academie gegeven wordt, — het is deze, die er zich op kan beroemen deze voorposten in het geografisch gescheiden kamp te hebben veroverd.

Dr. *Belle* bedoelt natuurlijk vanzelfsprekend den invloed en de geestesstrooming uitgaande van de opleiding aan de Rotterdamsche Handelshoogeschool, zooals hij die zelf genoten heeft.

Tegenover de toegevoegde epitheta kan men dan andere twaalfden ter keuze aandragen, bijv. Inductieve $\times$ Deductieve School, Subjectieve $\times$ Objectieve School, Practische $\times$ Theoretische School. Wat de laatste onderscheiding betreft, ben ik mij bewust, dat, gezien de veelal onjuist heersche opvatting omtrent „theorie”, dit een gevaarlijke, tot misverstand aanleiding gevende onderscheiding kan zijn. „Practisch” is dan hier eigenlijk bedoeld in den zin van opportunistisch tegenover principieel.

Wat de door den schrijver gekozen epitheta betreft, toegedacht aan de Amsterdamsche Riechting, n.l. dogmatisch-ethisch,

och, wat die ethiek betreft, herinner ik mij onlangs gehoord te hebben de uitdrukking „Een beetje Ethiek in ons vak kan zoo kwaad niet”. Meer bezwaar moet gemaakt worden tegen het dogmatische. Hierin schuilt iets minder vriendelijks, zoiets van te star, te vast in de leer, niet geschikt voor de practijk van de harde werkelijkheid.

Empirische waarneming laat echter onmiddellijk zien, dat onder degenen voor wie het etiket dogmatisch zou gelden, de leiders zich bevinden van groote accountantskantoren, die tot de voornaamste van ons land zijn te rekenen. En dit ondanks hun *niet*-economisch, *niet*-rationeel handelen?

Als er ooit een beroep is geweest waarin de Ratio, de Rede, het gezond verstand en dus ook de economische afweging van nut en offer, de opperste leiding heeft, dan is dat wel het accountantsberoep.

Alleen degenen, die het *wezenlijke* van de opvattingen van *Limperg* e.s., *Sternheim* c.a. niet volkomen begrijpen en aanvoelen, kunnen, hun critiek richtende tegen wellicht minder gelukkig gekozen woorden, den euvelen moed vinden deze opvattingen voor *niet* logisch, *niet* rationeel te doodverven.

De schakeeringen van de individueele leden dezer School uitschakelend, kan men wèl zeggen, dat het kenmerkende wat ze *gemeen* hebben gelegen is juist in de strenge logica van de *deductie*, het streven naar het opbouwen van *objectieve* normen.

De Heer *Reder* heeft in het December-no. Jaargang 1931 zijn plaats in de eerste rijen van deze School, volkomen ten rechte, opgeëischt en op zijn bekende nuchtere wijze dit proefschrift reeds besproken, al wordt dit door hem niet als Boekbeoordeling beschouwd. Ook bij hem, den ervaren practicus, is duidelijk, — zoowel in woord als geschrift op zijn bezadigde, van nuchter gezond verstand getuigende manier — steeds te onderkennen het gemeenschappelijke in het streven naar *principieele* grondslagen.

Aangezien n.m.m. economisch-rationeel een dubbele portebriese is, eisch ik derhalve het etiket rationeel op voor de „Amsterdamsche School”. Mij persoonlijk is dit voldoende. Rationeel omvat reeds het economisch principe, de afweging van nut en offer.

Het etiket Economisch, wat dan overblijft, kan men lezen als begrip economisch in den zin van economisch motief, het individueele geldwinst-streven, de „ondernemers-economie”, die dan ook inderdaad in dit proefschrift meerdere malen om den hoek komt kijken. Alhoewel hiervoor wellicht het „omnia mutantur et nos mutamur in illis”, (alles is aan verandering onderhevig en wij zelf veranderen mee), van toepassing kan worden geacht, indien men tenminste de mogelijkheid van omvormingen in de hedendaagse structuur van onze maatschappelijke organisatie erkent, valt het toch op, dat een dergelijke spreuk als leidgids dienst doet voor een geschrift, dat de *grondslagen* beoogt aan te geven. Of wil men te kennen geven, dat deze „nieuwe” grondslagen de verbeterde verandering dienen voor te stellen van het tot nu moeizaam verkregene? Accoord, indien er een reële verdieping en verbeterde grondslagen geboden worden, die het accountantsberoep in z'n ontwikkeling een nieuwen opstuw zouden geven. Maar het hier gebodene doet mij aan als een terugtred; men zet hier de wijzers van de klok achteruit, in stede van vooruit.

In het eerste hoofdstuk wordt, in § 1, ontstaan en ontwikkeling van de accountantsfunctie besproken. „Reeds aanstonds „wensen wij er met klem op te wijzen, dat de functie de ver- „antwoordelijkheid bepaalt; het causaal verband gaat niet in „omgekeerde richting.” (pag. 1). Wel, niemand zal dit ontkennen, het gaat er nu alleen maar om, te bepalen, wat de inhoud van die functie is. Het eigenaardige is echter, dat de schrijver zelve zondigt tegen dit met zooveel klem verdedigde